

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה

משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"פ

הצדק שבצדקה

פרשת ראה

א. המהר"ל מפראג.

פרק יא', פסוק כו': שורש המילה צדקה הוא צדק, ללמדנו שע"י נתינת הצדקה נעשה הצדק האמיתי בעולם - מי שאין לו נשען ונסמך על מי שיש לו:

"אמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצוות" (ב"מ ט' ע"א) ביאור זה כי כאשר הוא נותן צדקה, דבר זה נקרא שעושה צדק ויושר שהרי מצוה זאת בפרט נקרא צדקה (שהרי) כל המצוות הם הצדק והיושר, כדכתיב וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל החוקים האלה, ומאחר כי מצוה זאת בפרט (-במיוחד) נקראת צדקה, (והטעם הוא) מפני שהיא עצם הצדקה כמו שמורה על זה השם (של המצוה), לכך (-לכן) שקולה (היא) כנגד כל המצוות אף על גב שכל אחת (-שכל מצוה) יש בה הצדק.

(חידושי אגדות ג' ע' נ"ט)

אלות

1. כמה צדקה שקולה כנגד כל המצוות?
2. כמה צדקה יוצרת מצב של צדק?
3. איך כל המצוות מופיעות ליושר וצדק?

* * *

ב. ספר החינוך.

פרק יב', פסוק יז':

"משרשי המצוה לפי שהא-ל ברוך הוא חפץ בטוב עמו ישראל אשר בחר לו לעם ורצה לזכותם ולעשותם סגולה בעולמו עם חכם ונבון, למען יכירום כל רואיהם כי הם זרע ברוך ה' אנשי אמת אנשי שם, ובהיות רצונו יתברך ברוך הוא בזה הביא עצות מרחוק לסבב דרכים להיות עסקם בחכמה ותמיד כל היום יהיו עליה שוקדים, והנהיג וסדר אותם במנהגים נכונים ונעימים ובנימוסים יקרים וחזקים למען ילמדו לדעת את ה' מקטנם ועד גדולם, ויעמוד זרעם ושמם קיים לעולם. ומן החוקים המחזיקים והמעמידים החכמה בתוכם היה להיות שבת אחד כולו בהם מבלי חלק ונחלה בקרקעות, לא יצא השדה לחרוש ולזרוע ולחפור בורות להשקות, וכל זה להיות סיבה אליו להוציא עתותיו על כל פנים ללמוד חכמות ולהבין דרכי הא-ל הישרות, והמה יורו משפטיו לאחיהם בכל מדינה ומדינה ובכל העיירות. ועל כן בהיות השבת הזה נבחר הוא וזרעו לעולם אל עסק החכמה והתבונה, וכל ישראל צריכין לבקש תורה מפייהם ולהסכים דעתם וללכת אחר עצתם ככל אשר יורו אותם, היה

מרצונו שיספקו להם אחיהם כל מחיתם פן תתבלע חכמתם בחסרון חוקם. ומן היסוד הזה באה על כל ישראל האזהרה כפולה בזה הכתוב בהשמר ופן לבלתי עזבם ולבלתי התרשל כלל בכל ענינם. והזכיר להם באזהרה האדמה שאמר כל ימך על אדמתך, לומר הזהרו מאד בהם כי לכם נחלת האדמה, וה' שהוא מצמיח זרועיה הוא נחלתו, כלומר ואל תחשבו להתגאות כנגדו בשביל נחלתכם באדמה כי הוא הגביר. או נאמר שהזכרת האדמה הוא לומר כי צריך הוא אליך על כל פנים שאתה בעל הנחלה והכל צריכין אליה, שכל מי שאין לו קרקע אפילו יש לו כמה כספים צריך הוא רחמים, כי הכל מן הקרקע, ואין כל דבר קיים לו לאדם שיהא

לבו סמוך עליו כמוהו, ובעלי הקרקעות הם המגדלים עגלי מרבק וברבורים אבוסים, להם תרנגולות פטומות ויוני שובך גדיים וטלאים, וכדרך מלכי ארץ ושריה יביאו להם עובדי האדמה מכל אלה בחגים, הוזהרו בני ישראל לעשות כמו כן ללויים, ועל זה נכפלו כמה אזהרות בכתוב בכמה מקומות באומרו: 'והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו'.. ובמצוה הזאת יש ללמוד לכל מבין לסעוד ולהטיב אל כל המשתדלים תמיד בחכמת התורה כי הם המעמידים דת האמת ומחזקים האמונה, מרבים שלום בעולם, ואוהבים הבריות ושמחים בישוב המדינה. בצדק יחזו פנימו כל הצריך חנינה, ואין להם פנאי לשוטט בחוצות אחר מחיתם הנה והנה, על כן המרחמם ומבקש תועלתם ירוחם מן השמים וחלק כחלק יאכל עמהם לעולם הבא."

שאלות

1. מהי סאלתת של ישראל ופאה הט נפדלים מן האמות?
2. מה מטרת המצוות בתורה לפי לה?
3. למה צריך לקפוצ שפט מיוחד שיצטוק פהרפצת התורה והנחלתה לצע כולו?
4. האט חוסר הנחלה של פני לוי הוא יתרון פניתן להט, או פתרון לדאול לפרנסתת?
5. הקרקע היא פסיס לכל, איך פרשנו מפין זאת?
6. פרשנו - פסוק דפריו - מרחיב את צנין הפלמדים המלמדים מצפר לפפט לוי, למה ומה מסקנתו?

* * *

ג. רש"ד הירש .

פרק יב' פסוק ט':

שנאמר: "ויטש משכן שלו אהל שכן באדם" (תהלים עח, ס). "וימאס באהל יוסף" (שם, סו; ועי' זכחים קיח ע"א). ירושלים היתה "נחלה" לעולם, שהרי גם בשעת החורבן עדיין ה' קורא לה "נחלתי": "עובתי אחי-ביתי נטשתי את-נחלתי וגו' היתה-לי נחלתי כאריה ביער וגו' העיט צבוע נחלתי לי" וגו' (ירמיה יב, זט; ועי' זכחים קיט ע"א). אחרי שעברו את הירדן, בתקופת הכיבוש והחלוקה, היה אוהל מועד בגלגל ושם היה לו דין "כמת ציבור", "במה גדולה", ובאותה תקופה הותרו הבמות לצורך עולות ושלמים של יחידים. אותו היתר במות נמשך ארבע-עשרה שנה. אחר כך היה המקדש בשילה במשך שלוש מאות שנים וחשע שנה, והבמות נאסרו עד מות עלי וחורבן שילה. במשך חמשים ושבע שנה חזר להיות מצב זמני, והבמות הותרו. באותו זמן היה אוהל מועד בנוב וכנגבען. בסופו של דבר בנה שלמה את בית עולמים בירושלים, והבמות נאסרו ושוב לא היה להן היתר (זכחים קיח ע"ב-קיט ע"א).

(ט) עד-עתה: בתקופת המעבר, כאשר האומה כבר ישבה בארצה, אך עדיין לא נקבע מקום למשכן. והכתוב יכול לנקוט לשון "עתה", שהרי גם בשעת אמירת הדברים האלה עדיין לא באו אל-המנוחה ואל-הנחלה: "מנוחה" מנוחה מדינית, שהגיעו אליה אחרי כיבוש רוב הארץ בידי יהושע. באותו זמן נקבע מקום למשכן בשילה, ואילו בארבע-עשרה שנות הכיבוש והחלוקה עמד המשכן בגלגל: "ויקהלו כל-עדת בני-ישראל שלה וישכינו שם את-אהל מועד והארץ נכבשה לפניהם" (יהושע יח, א). "נחלה": אחרי שהושלם הכיבוש האחרון, וירושלים נכבשה בידי דוד. שילה היתה "מנוחה" עראית, ואופי זה של משכן שילה היה רמז מלכתחילה במבנהו החיצוני - רק באופן חלקי הוא חדל להיות אוהל נדודים: "ולא היה שם חקרה אלא בית אבנים בלבד מלמטן היריעות מלמעלן" (זכחים קיב ע"ב). משום כך הוא נקרא גם "בית" וגם "אהל"; הוא נקרא "בית" שנאמר: "ותבאהו בית-ה' שלו" (שמואל א' א, כד), והוא נקרא "אהל"

שאלות

1. פרשנו מרחיב פהפדרתו את המושלים "מנוחה, נחלה" התוכל להספיר?
2. למה משכן שילה נקרא "מנוחה"?
3. איך מפין פרשנו את הפדרת ירושלים פתור "נחלה"?
4. פרשנו מרחיב פצנין היתר הפמות, התוכל להספירו ולפנאקו?
5. התוכל לפנאק את השימוש פפית שפנה פלמה פפט: "פית צולמים"?

* * *

ד. תוספת ברכה .

פרק יב' פסוק כב':

הטמא והטהור יחדו יאכלנו (י"ב כ"ב)

אין לפרש יחדו יאכלנו מקערה אחת, כי בודאי אין סברא שהטהור יתטמא לכתחילה בהטמא ע"י אכילה כזו, אך הכונה ששניהם רשאים לאכול בשוה ממנו מזביחה זו, אבל בודאי כל אחד לעצמו.

ומצינו לשון יחדו רק על כלל הקובץ, אבל הפעולה עצמה עושה כל אחד לעצמו, כמו בפ' וירא וילכו שניהם יחדו, ובפ' יתרו ויענו כל העם יחדו, ובפ' תצא כי ישבו אחים יחדו, ובתהלים (ק"ב) בהקבץ עמים יחדו, זעוד כהנה.

יותר מזה בא ממש כלשון שבכאן במובן שכתבנו והוא בירמיה (מ"א א') שנתקבצו זרע המלוכה ורבי המלך (שרי המלך) ויאכלו לחם יחדו, ובודאי אנשים גדולי המעלה כאלה לא אכלו מקערה אחת, רק כל אחד לעצמו, ובכל זאת נקרא שאכלו יחדו.

1. מאיזו טעות רוצה פרשנו להציגנו?
2. איך פרשנו מפי' את: "יחידיו"?
3. מהי הוכחתו לפירושו מן הנאמר פירמיהו?

ה. התורה והמצוה (ספרא).
פרק טו' פסוקים ט', י"י:

- 3 -
ראה

קלז (ט) השמר לך בלא תעשה: פן בלא תעשה:
פן יהיה דבר עם לבבך בליעל (לאמר.
זה שקרוי ע"ג) (כתובות ס"ח וש"נ) [מכאן היה ריב"ק
אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד ע"ג]
נאמר כאן בליעל ונאמר להלן בליעל מה להלן ע"ז
אף כאן ע"ז: קרבה שנת השבע שנת השמטה. זו
היא שאמר ר' יוסי הגלילי אם שבע שנים לכל
אחד ואחד היאך היא קרבה אמור מעתה שבע שנים
לכל העולם: קלח ורעה עינד באחיך האביון ולא
תתן לו וקרא עליך אל ה'. יכול מצוה לקרות תלמוד
לומר (שם כד) לא יקרא עליך, יכול אם יקרא עליך
יהיה בך חטא ואם לא יקרא עליך לא יהיה בך חטא
ת"ל והיה בך חטא [מ"מ, א"כ למה נאמר וקרא עליך]
ממהר אני לפרע על יד קורא מעל יד שאינו קורא:
קלט (י) ומנין (שאם נתת לו פעם אחת) שאתה
נותן לו אפילו מאה פעמים ת"ל נתון
תתן: לו. בינד לבינו מכאן אמרו (שקלים פ"ח) לשכת
חשאים היתה בירושלים:

קמ כי בגלל הדבר הזה. אם אמר ליתן ונתן נותנים
לו שכר אמירה ושכר מעשה. אמר ליתן ולא
הספיק בידו ליתן נותנים לו שכר אמירה כשכר
מעשה. לא אמר ליתן אבל אמר לאחרים תנו או
לא אמר ליתן ולא אמר לאחרים תנו אבל גח לו
בדברים טובים מנין שנותנים לו שכר על כך, תלמוד
לומר כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל

מעשיך:

שאלות:

1. איך פרשנו מפי' את הלשונות: "השאר, כן"?
2. איך פרשנו מפי' את המושג: "פליצא"?
3. כמה זה משנה אם הצני "קורא" או לא?
4. כמה צריק להתמיד במתן צדקה וממה אנו לומדים זאת?
5. מה היתה מטרת: "לשכת החשאים" בירושלים ואיך זה פוצל?
6. אפשרויות רבות באופן מתן צדקה, מהי הדרך הטובה ביותר ולמה?